

KAPITOLY Z HISTORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE A VYBRANÉ OSOBNOSTI

9. Welfare state a jeho krize. nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

Welfare state a jeho krize: nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

Maxwell Jones (1907–1990)

- studoval na lékařské fakultě Edinburské univerzity
- **působil jako vojenský psychiatr a během války poprvé použil koncept terapeutické komunity na pomoc postiženým vojákům, tento model rozvinul koncem 40. let v Británii a USA, snažil se o jeho rozšíření do institucí mimo formální psychiatrický systém**
- po válce založil program pomoci bývalým válečným zajatcům, kde experimentoval s diskusními skupinami, výchovnými filmy – program dosáhl velké úspěšnosti, většina pacientů byla schopná návratu do normálního života

Welfare state a jeho krize: nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

Maxwell Jones a koncept terapeutické komunity

- přerozdělil nemocniční hierarchii – větší interakce mezi pacienty, lékaři a sestrami, jsou otevřeny vertikální i horizontální komunikační kanály, pacienti mají rozšířená práva – tento model ústavní péče se rozšířil také do práce s hendikepovanými nejen duševně, či do oblasti péče o osoby se závislostí – v 60. letech transformován do zařízení *daytop*, kde je posílena spoluodpovědnost pacienta a oslabena úloha profesionálního managementu
- zavedl využití dramatických technik jako sociální terapie, jejich cílem je reedukace a katarze
- jeho způsob práce byl založen na myšlence “sociálního učení” – proces změny, který může být výsledkem interpersonální interakce, pokud je ve skupině analyzován nějaký konflikt nebo krize, pak zažitá vzorce chování, používané v předešlých situacích, musí být odnaučeny, protože mohou stát v cestě v získávání nových a vhodnějších vzorců

Welfare state a jeho krize: nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

Chad Varah (1911–2007)

- kazatel Anglikánské církve, ovlivnila její životní zkušenost pohřbu mladé dívky, která spáchala sebevraždu v domnění, že její první menstruace je příznakem nevyléčitelné nemoci
- **1953 založil Samaritány - první světová telefonní linka**, která nabízela nenáboženskou telefonickou podporu lidem, kteří uvažovali o sebevraždě (prvním sídlem byla krypta kostela, ve kterém kázal)
- ředitelem centrální londýnské větve Samaritánů až do r. 1974 a prezidentem v letech 1974-1986
- **zastávce sexuální výchovy, patron organizace v boji proti AIDS, a viru HIV, založil organizaci bojující s ženskou obřízkou**

Welfare state a jeho krize: nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

William Glasser (1925–2013)

- americký psychiatr, v reakci na konvenční terapii založenou na psychoanalýze vyvinul terapii realitou a teorií volby
- proti používání psychiatrických diagnóz, označuje je za psychiatrické nálepky, mají sklon kategorizovat, schematizovat, doporučil jen popisovat projevy pacientova chování, výraz duševní zdraví nahradit odpovědností, duševní chorobu pak neodpovědností
- 1965 publikoval přelomovou knihu *Reality Therapy/Terapie realitou*

Welfare state a jeho krize: nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

William Glasser a terapie realitou

- psychické problémy lze dle něj shrnout do **základního problému – neschopnost jedince uspokojit své potřeby**
- **základem terapie realitou je pomoci pacientům uspokojovat dvě základní psychické potřeby: potřebu milovat a být milován a potřebu mít svou hodnotu pro sebe i druhé**
- důležitá je také odpovědnost – schopnost uspokojovat vlastní potřeby takovým způsobem, který nepřipraví ostatní o schopnost naplnit své vlastní potřeby
- míru odpovědnosti získává člověk během výchovy, může se ji ale naučit v každém věku
- **terapie realitou je proces, ve kterém terapeut vede pacienta – nezodpovědného člověka – aby se dokázal postavit skutečnosti a naučil se uspokojovat své potřeby – má 3 fáze: 1. sepětí terapeuta s pacientem, 2. odmítnutí pacientova nerealistického jednání, ale zároveň přijímání pacienta a udržení pouta mezi ním a terapeutem, 3. naučení pacienta lépe uspokojovat potřeby ve spojení s realitou**

Welfare state a jeho krize: nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

Erwing Goffman (1922–1982)

- americký sociolog, jeden z **nejvlivnějších badatelů v oblasti mikrosociologie**
- studium na univerzitách v Torontu a Chicagu, stáž v Edinburgu, od r. 1958 působil na kalifornské univerzitě v Berkeley, kde byl později jmenován řádným profesorem, od r. 1969 na Pensylvánské univerzitě ve Filadelfii
- 1981 zvolen prezidentem Americké sociologické

Welfare state a jeho krize: nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

Nejvýznamnější díla Erwinga Goffmana

- v knize *The Presentation of Self in Everyday Life* (1959) s přílehlavým českým názvem *Všichni hrajeme divadlo* vytvořil „dramaturgický přístup“ k lidskému jednání - kontext, v němž člověk jedná je jen malý výsek, ve kterém se nalézáme a uzpůsobujeme mu své jednání, dle prostředí měníme své role, sebezpřezentujeme se v pozitivním světle, dle Goffmana je svět divadlem, existuje prostor „jeviště“, kde na sebe bereme různé role a pak „zákulisí“, kde role opouštíme a jsme sami sebou
- v knize *Asylums. Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates* (1961) se zabýval tzv. **totálními institucemi**, kde jsou všechny stránky života sociálního aktéra podřízeny pravidlům v této instituci, je potlačena jejich individualita formou umrtvení před-institucionální identity /**degradačními rituály** - mezi tyto instituce lze počítat blázince, věznic, koncentrační tábory, atd., kniha měla **velký vliv na kritiku tradiční psychiatrické péče, která vyvrcholila tzv. antipsychiatrickým hnutím v 70. letech**

Welfare state a jeho krize: nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

Thomas Szasz (1920–2012)

- psychiatr a psychoanalytik, jeden z představitelů anti-psychiatrie
- kritik morálních a vědeckých základů psychiatrie a také sociálních kontrolních snah medicíny v moderní společnosti
- **prosazuje, že každý člověk má právo na tělesné a mentální sebevlastnictví a právo, aby se na něm druzí nedopouštěli násilí**
- **velký kritik vlivu moderní medicíny na společnost, zastánce sebevražd** (člověk by si měl moci sám zvolit kdy a jak zemře), užívání drog (kniha *Ceremoniální chemie* - drogová závislost není nemoc, ale společenský zvyk), **kritizuje**

Welfare state a jeho krize: nové přístupy a formy sociální práce v západní společnosti po roce 1945

Thomas Szasz a mýtus duševní nemoci

- *The Myth of Mental Illness* (1961)
- **kritika termínů „duševní porucha a duševní nemoc“**, prohlašoval, že řada diagnóz je nesprávná a pacienti jsou ve skutečnosti zdraví a jsou jen obětí psychiatrického systému a společnosti
- ostře kritizoval pojetí „duševní nemoci“, kdy je jako „nemoc“ vnímáno problematické, znepokojivé, šokující či otravné chování - pro Szasze mohlo být nemocí pouze něco, co lidé „mají“, zatímco chování je něco, co „dělají“, nemoc je projevem problémů ve fungování lidského těla nebo jeho jednotlivých orgánů, musí být nějakým způsobem měřitelná či vědecky ověřitelná, a projevovat se na buněčné nebo molekulární úrovni, skutečná nemoc je podle něj rovněž prokazatelná nejen u žijících lidí, ale i při pitvě
- **psychiatrii, která se jen schovává za roušku vědeckosti, považoval za systém společenské kontroly a za ohrožení svobody a lidské důstojnosti**